Poštnina plačana v gotovini. Posamezna številka 1.25 Din.

DELAVSKA POLITIKA

Uredništvo je v Mariboru, Ruška cesta, poštni predal 22. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22. Ljubljana VII, Zadružni dom.

Izhaja vsako sredo in soboto.

Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za inozemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socijalne namene delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. Debelo tiskana beseda stane 1.— Din. Malih oglasov trgovskega značaja, stane beseda 1.— Din. V oglasnem delu stane petitna enostolpna vrsta 1.50 D. Pri večjem številu objav popust. Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 73. Sobota 7. septembra 1929. Leto IV.

Macdonald v Ženevi.

Predsednik angleške delavske vlade Macdonald je imel v Društvu narodov v torek popoldan daljši govor, v katerem je poročal o aktualnih svetovnih vprašanjih, da s tem pojasni voljo in namene angleške delavske vlade ter razprši med udeleženci vsakršno nezaupanje. Izvajal je:

Društvo narodov

je potrebna mednarodna ustanova, ki je danes sicer še problem, čeprav obstoja že deset let, ki naj ustvarja med narodi medsebojno zaupanje. Ako se bodo narodi čutili varne, bodo vodili politiko miru. In čim trdnejše bo zaupanje med narodi, tem večja varnost bo tudi za svetovni mir. Pariški pakt je sicer šele sklep sveta Društva narodov, ali uresničiti se mora.

Haaška konferenca.

Osebno nisem nikdar misli, da bi haaška konferenca le mogla biti brez uspeha. Anglija ni delala iz sebičnih razlogov težkoč haaški konferenci, nastopala ni niti v skodo bivših zaveznikov ne bivših sovražnikov. Zahtevala je samo, da se enkrat sklenjeni sklepi izvrše, ki so pa le v prid onim, ki so najbolj prizadeti po vojni. Na mednarodnih konferencah se ne sme nikogar preglasovati. Pogodbe, ki so bile sklenjene le s slučajno večino, ne morejo imeti uspeha, ker je za vsako pogodbo potreben tudi čut moralne obveznosti. Zato zagovarjam v vseh vprašanjih sporazum. Haaški dogovor se bo lahko podpisal že v nekaj tednih. Prihodnji teden prične Anglija umikati tudi svoje vojaštvo iz Porenja. — Vsi ti dogodki, ki so se izvršili v zadnjih petih letih bodo mnogo pripomogli k temu, da bo tudi Društvo narodov uspešneje delovalo.

Kellogov pakt.

Zadnji čas je, da se Društvo narodov resno loti gospodarskih in političnih problemov. Kellogova pogodba, ki je bila sklenjena v Parizu, mora postati sestavni del političnih ustanov Društva narodov. Ves svet zahteva, da se napravi konec vojaškemu klanju enkrat za vselej. To miselnost mora porabiti Društvo narodov in **graditi na njej novo dobo človeštva.** Razorožitev je nevarna miru, manj nevarna pa, kakor oboroževanje. Angleška vlada bo storila vse, da se skliče razorožitvena konferenca čimprej, ker smatra, da se da zagotoviti mir le s političnimi pogodbami, nikdar pa ne z vojaškimi dogovori. Najprej je treba pričeti z razorožitvijo na morju.

Razorožitvena pogajanja.

Angleška vlada se že nekaj tednov dogovarja glede pomorske razorožitve z Zedinjenemi državami. Ves dogovor bo obsegal okoli dvajset točk. V teh točkah še ni dosežen sporazum, ki pa bo v kratkem gotov. Ena najvažnejših stvari pa je, da se pritegne v poravnavo poleg drugih mednarodni sporov tudi vojne spore, za katere je danes možnost, da pri mednarodnih sporih ne pridejo v poštev.

Obligatorično razsodišče.

Angleška vlada bo iz gorenjih razlogov zagovarjala stališče, da se uvede obligatorno mednarodno razsodišče ter bo tudi podpisala fakultativno klavzulo statuta mednarodnega razsodišča, ki priznava obligatorno razsodišče. Macdonald upa, da se bo obligatorno razsodišče podpisalo in sklenilo še na sedanji seji Društva narodov. Mir pa ne pomeni samo mir za Anglijo, Francijo, Nemčijo, Belgijo itd., marveč pred nami so še veliko težji problemi orientalskih narodov, ki tako odločno zahtevajo svoje uveljavljenje in samostojnost v zgodovini; tudi s temi narodi, kar so mnogo težji problemi, bo treba doseči resničen mir.

»Napravite mir, napravite mir, dokler še ni prepozno, in sicer mir s častjo,« je vzkliknil Macdonald.

Manjšinski narodi.

Govoril je še o manjšinskih narodih, rekoč. da držav ni mogoče formirati po plemeiih, verah in jezikih. Vendar pa mora biti vsaka država urejena tako, da morejo v njej manjšine nemoteno živeti. Obžaloval je tudi dogodke v Palestini in dostavil, da se morajo ustvariti pogoji, da kaj takega ne bo več mogoče. Nikdar ne more dopustiti noben narod, ki ima mednarodno vest, da bi v katerikoli deželi zavladalo klanje in ropanje. Društvo narodov ima nalogo, da preprečí take dogodke.

Govoril je še o gospodarkih vprašanjih, povdaril škodljivost carin in nizkih delavskih mezd, kar je tudi dostikrat vzrok vojn.

Končno je Macdonald izjavil, da hoče njegova vlada zaupati Društvu narodov in da veliko rajši zida sodišča kakor ustvarja armado, ker ne bi hotel, da narode uniči nova vojna. Angleška vlada želi novo dobo človeštva.

Delegati so govorniku ponovno burno pritrjevali.

— — —

Občni zbor Glavne zadružne zveze Jugoslavije.

V nedeljo se je vršil v Ljubljani občni zbor Glavne zadružne zveze Jugoslavije, ne katerem so nekateri govorniki, ki seveda pripadajo meščanski ideologiji, govorili »o zadružništvu kot novem ekonomskem sistemu« kakor tudi o »splošnih principih zadružne organizacije«. V teh govorih so bile postavljene tudi trditve, ki ne odgovarjajo resnici, če so poročila o referatih resnična. Inž. Vojislav Djordjević trdi, da so vsi sistemi za nič. Ekonomski liberalizem, to je današnji kapitalizem, ker zagovarja bedo mas in blagostanje posameznikov, to je svobodno konkurenco; komunizem (socijalizem) ki popolnoma onemogoča produkcijo in le zadružništvo uporablja ustvarjajočo silo človeka tudi v blagostanje zadružnikov. Istotako trdi tudi Nikola Jagatić, da vrednost zadružništva ni samo v vstvarjanje materijalnih dobrin, marveč tudi vstvarjanje moralnih pridobitev. Kapitalizem je poganski gospodarski sistem. Socijalizem in njegovi izrodki pa ne odgovarjajo naravnim zakonom. To so besede, oziroma teze, ki so jih izgovorili zadružniki, ki vidijo v zadružništvu samo novo politično orožje, ne pa globokega pomena in namena zadružništva. Če zadružništvo ne bi imelo prav nobenega drugega namena kakor delniške družbe, karteli in trusti, bančni karteli, potem se prav nič ne bi razločevale od ekonomskega liberalizma. Toda zadruge imajo in morajo imeti zlasti dvojni namen: prvič emancipirati se gospodarsko od poganskega kapitalizma in drugič vzgajati člane zadrugarje in druge prebivalce te zemlje v čutu solidarnosti z ostalim človeštvom, to je k čutu enakopravnosti vsega človeštva, ki se mora pričeti brigati ne za svoj osebni dobiček, ampak za blagostanje vsega človeštva. Zmota ali nevednost pa je, če gospodje trdijo, da je v socijalni doktrini nemožnost vsake produkcije. V socijalnih naukih se ravno povdarja nauk, da je današnja družba napačna, ker ne je tisti, ki dela, ampak tisti, ki ne dela. In končno je socijalni nauk v prvi vrsti gospodarski in v drugi vrsti etični. Ta nauk vidi v razvoju in napredku, v delu rešitev človeške družbe, ki pa mora imeti povsem novo svetovno neziranje, ki ne kulminira v srednjeveški obliki zadrug, ampak v splošnosti. Delavsko zadružništvo hoče vsekakor večjo popolnost vsega človeštva, za kar je pa v prvi vrsti potrebno prerojenje človeškega duha. To mora biti tudi glavni namen, poleg materijalne pomoči vseh zadrug, ki hočejo izpodkopati tla paganskemu gospodarskemu sistemu. Cela človeška družba mora ustvarjati dobra celi človeški družbi v prid. Tako zadružništvo je popolnejše, idejalnejše, vzgojneše, ker uči, da nima nihče pravico izkoriščati svojega bližnjega. To načelo pa v navedenih referatih sploh ni bilo naglašeno.

— — —

Pojmi se čistijo — povedali so!

Že dalje časa se opaža, da se v ogrodju bivšega slovenskega klerilizma bijejo dve struji za uveljavljenjem svojih načel. Prva, patriarhalistična, pod vodstvom visoke duhovščine in pridobitnih krogov, hoče imeti predvsem avtoritativen značaj gospodujoče, zapovedujoče kaste nad priprostim narodom in gospodarsko odvisno inteligenco, v zahtevi nekaj večno nespremenljivega. Medtem ko se druga struja bije za prilagoditev krščanske miselnosti sodobnim gospodarskim in socijalnim potrebam človeka.

Ta pojav pa ni osamljen pri nas, temveč ima svoje vsporednike tudi drugod. Posebno je to gibanje močno v Nemčiji, kjer so v istem zastopani v močnem številu tudi mlajši duhovniki. To gibanje je zavzelo že takšen obseg, da se je sam freiburški škof čutil primoranega, prepovedati sodelovanje pri tem gibanju vsem duhovnikom svoje škofije.

Tozadevno je prinesel nedeljski »Slovenec« pod rubriko »Več luči« v članku »Socijalni radikalizem« opis tega gibanja v Nemčiji, v katerem pobija njegove nazore o sodobnem katolicizmu in ob enem hvali pravilno stališče škofa.

Mi se kot postranski opazovalci ne spuščamo v polemiko s člankom, ki je v glavnem naperjen proti pristašem »Ognja«. Vendar pa smatramo za svojo dolžnost, da naše čitatelje, kakor tudi tiste iz vrst bivših krščanskih socijalistov, ki bi bili pripravljeni delati v sporazumu z nami na gospodarskem in socijalnem osvobojenju človeka, opozorimo na nemogočnost tega, dokler bosta tam dve duši v enem telesu.

»Slovenčev« članka pravi na omenjeno utemeljitev freiburškega škofa naslednje: »Mislimo, da se je treba odkrito zavedati tudi pri nas: Nejasnost in dvoumnje v pojmovanju krščanstva in njegove vsebine ne more nikdar roditi res uspešnega in trajnega krščansko-socijalnega obnovitveneg pokreta. Voditelji, ki hočejo odpraviti krivičnost, morajo biti posebno tenkovestni, da sami ne delajo lahkomiselno krivice osebam ali institucijam, pa naj gre tudi za »buržuje«. **Posebno se morajo zavedati, da krščanstva ne morejo istovetiti ali notranje bistveno vezati z nobenim gospodarskim sistemom, tudi s socijalističnim ne, in tudi v sedanjih razmerah ne.«** (Podčrtali mi.)

Dobro, če je ta ugotovitev resnična, potem sploh smemo vprašati, v čem obstoja pravzaprav visoka misija katoliške cerkve v sodobni človeški kulturi? Če je njena vloga zgolj duševno-dogmatičnega značaja, zakaj zabranjuje in se vmešava v gospodarsko in socijalno preosnovo te družbe? Če si ona osvaja to stališče, potem je enostavno krivična, kakor obstoječa družba, katere sestavni del je tudi ona. Zakaj ne more biti pravičen tisti, ki se ne bori proti krivici.

Nadalje poučuje člankar omenjene svoje pristaše: »V člankih in razpravah nejasnost in dvoumnje posebno kvarno vpliva. **Mislimo tudi, da simpatiziranje z raznimi ekstremnimi socijalnimi strujami, ki so se — vsaj po svoji volji — bistveno vezale z ateizmom, za proletarijat ne bo doneslo nikake koristi, ako hočemo med njimi delati v krščanskem duhu. Mesto da bi čistili marksizem in ga očiščenega jemali za temelje svojega dela, je veliko bolje, dasi morebiti težje, s pomočnjo velikih krščanskih resnic in smernic papeža Leona XIII. in s študijam dejanskih razmer samostojno iskati načinov, kako bi se socijalno vprašanje rešilo.«** (Podčrtali mi.)

Državo v državi zahtevajo.

V Nemčiji v Freiburgu so imeli katoliški shod, ki se ga je udeležil tudi bivši avstrijski kancler dr. Seipel, ki priznava, da je v Avstriji potreben »puč« in da bo »Heimwehre« oborožila dunajska policija ter tirolska deželna oblast.. Na tem kongresu se je govorilo tudi o razmerju cerkve do države. In bivši nemški kancler Marks je na tem kongresu rekel: »Katoliška cerkev ni nikaka dekla države. V duševnih in etičnih vprašanjih je ona celo mnogo močnejši faktor kakor država . . . Z isto odločnostjo protestiramo tudi proti trditvam, da je šolstvo zgolj državna zadeva. Državna vlada naj ve, da bo vgrizla v granit, ako se do drznila lastiti se monopola nad šolstvom.« — Te beseda so dovolj jasen opomin vsem tistim, ki sklepajo konkordate z Rimom. Če ima danes cerkev tak vpliv na državo, da se upa groziti v prikritih besedah z mehikanskimi metodami odpora, ki so ga vodili dve leti v Mehiki katoliški veleposestniki in z njimi duhovščina, je to dokaz, da dr»ava glede na vzgojo ni storila svoje dolžnosti. — No, zdi se pa nam končno, da grožnja zaenkrat ni nevarna, ker je itak klerikalizem po vseh državah rad — dekla, ne države, ampak režima.

Član „Cankarjeve družbe“

bo vsak organizirani sodrug in sodružica. Zaupniki, ki ste dobili bloke, ali jih imate že izpolnjene? Pišite po druge. — Cankarjev spomenik postavimo velik — zato bodite vsi člani.

Člankar tukaj odkrito prizna, da bi sodelovanje omenjenih z nami ne imelo nobene koristi za proletarijat. Priporoča namesto sprejetja marksizma tozadevno »Enciklopedijo papeža Leona XIII.

Mi smo za to načelno ugotovitev »Slovencu« prav hvaležni, da vsaj lahko povemo onim našim ljudem, ki gledajo bolj **površno,** da je naš sosed na desnem bregu še vedno tisti, kakor je bil pred tisoč leti in da brvi do njih ni. Pač pa je prost dohod od tam k nam, vsakomur in vsem, kateri so spoznali, da se dvema gospodarjema naenkrat služiti ne da.

A—h.

Dnevne novice.

Sporazum med Jugoslavijo in Bolgarijo. Poznavalec balkanskih razmer je že lani zapisal v nemški reviji trditev, da so balkanske države preveč nervozne. Povsod vidijo vojno nevarnost in ogroženje od strani sosedov, kar pa daleč ne odgovarja dejanskim razmeram, ne gospodarskim in ne političnim. Bolgarija je bila po vojni, še bolj pa po notranjih razmerah težko prizadeta in sedaj želi, da se sosedi sporazumejo glavno zaradi svoje notranje konsolidacije in gospodarskega razmaha. Obmejni konflikti to delo otežkočujejo ter povzročajo nestanovitnost in razburjenje, ki končno vpliva na vso javnost. Istotako obmejni dogodki, ki so zavratni, v resnici znak nezdravih razmer, vendar pa v splošnemu le malenkostnega pomena, razburjajo tudi javnost sosednjih držav. To stanje utegne biti deloma tudi vzrok političnega nerazpoloženja v posameznih državah proti sporazumu, kar je tudi oviralo, da se pogajanja niso resno izvršila in zaključila. Uradna poročila objavljajo vest, da se bosta v Ženevi bolgarski zunanji minister Burov in jugoslovanski zunanji minister dr. Marinković pomenila tudi o sporazumu med obema državama. Bolgarska vlada se je dovolj časa izmikala z ozirom na notranji položaj v Bolgariji, pogajanjem. Kljub opominom iz inozemstva ni prišlo do sporazuma. Sedaj se pa vrši v Ženevi seja Društva narodov, na kateri pride nedvomno v razgovor tudi balkansko vprašanje, pri katerem bosta morala tudi zastopnika Bolgarije in Jugoslavije povedati, kaj sta storila v svrho odprave večnega nesoglasja na Balkanu. To je bil nedvomno povod, da se je bolgarska vlada otresla svoje prešernosti ter izjavila, da se hoče sporazumeti z Jugoslavijo. Čim se poravna spor med Jugoslavijo in Bolgarijo zaradi obmejnih dogodkov, pomeni to važno epoho pomirjenja na Balkanu in konec politične nervoznosti.

Nova šolska reforma je na vidiku. Klerikalizem vseh jugoslovanskih ver si krčevito prizadeva, da še v zadnjem trenutku doseže v novem šolskem zakonu čim ugodnejše pozicije, namreč da ostane šola še nadalje klerikalna domena, ter da naj dajejo nravni pouk mladini izključno duhovniki. Tega pa moderno šolstvo več ne prenese in je tudi že po vseh naprednih državah odpravljeno. Vera je privatna zadeva človekova in komur je potrebna, naj se je uči privatno, ne gre pa, da bi se sililo vse otroke brez izjeme, tudi one, katerih starši so iz cerkve izstopili, k verskemu pouku in k religijoznim službam. Delavstvo zato zahteva ločitev šole od cerkve; nravstveni pouk naj dajejo posvetni učitelji s sodelovanjem staršev, ki morajo imeti vpliv v šolskih nadzorstvih. Mladina se naj vzgaja v duhu socijalnega sožitja, narodne strpnosti in v ideji splošnega miru.

Ponovno ukinjena stalnost železniškega osobja. Ko je bila leta 1923 uveljavljena pragmatika za državno prometno osobje, je bila sprejeta določba, glasom katere so prva tri leta ostali železničarji nestalni. Leta 1926 pa je skupščina na predlog vlade podaljšala nestalnost železničarjev za nadaljna tri leta. Letos bi tedaj končno ta stalnost nastopila, toda vlada je sedaj ponovno odgodila stalnost za nedoločen čas.

Obvezne policijske izkaznice uvedejo v Zagrebu, češ, da se nahaja v Zagrebu mnogo ljudi s tujimi legitimacijami. Vsaka 18 let stara oseba mora osebno predložiti dve fotografiji, da dobi izkaznico.

Zadružništvo je po svetu jako lepo razvito. Delavska gibanja so po raznih državah ponosna na svoje zadružništvo, ker je zadružništvo praksa tega, kar socijalna ideja uči. Dobra zadruga vzgaja čut skupnega gospodarstva, ki se prenese v najvišji popolnosti na vso človeško družbo. Imamo sicer po svetu vsakovrstne zadruge, ki imajo namen dajati manjšemu krogu materijalne dobičke, toda take zadruge so podobne povsem vsakemu posameznemu špekultantu, ki tudi nima drugega namena, kakor da pridobiva denar v svoj osebni prid in se drugim smeje, ki tega ne znajo. Zadružništvo je pa kolektivno gospodarstvo, ki bo imelo tem večji uspeh, čim večji je krog zadružništva, čim bolj so izločene privatne špekulacije in čim bolj je v njih vzgojen duh skupnosti in duh stremljenja po večji in večji materijalni in moralni popolnosti, to je v prid človeštva.

• • •

Angleške čete prično zapuščati nemško zasedeno ozemlje dne 9. t. m. ter bo do konca meseca septembra zapustilo Nemčijo vseh 6000 mož angleške posadke.

Seja Društva narodov. V torek je govoril angleški ministrski predsednik Macdonald, v četrtek pa francoski ministrski predsednik Briand, ki je spravil pred društvo svojo Panevropo. Briand namerava, če bo njegova inicijativa sprejeta, doposlati takoj vsem državam načrt o Panevropi. Francosko časopisje je mnenja, da Društvo narodov sprejme tak Macdonaldov predlog glede sklicanja razorožitvene konference kakor tudi Briandov glede Panevrope. Dalje je govoril v četrtek kanadski zastopnik Dandurand o narodnem manjšinskem vprašanju; angleški minister Graham o mednarodni ureditvi pridobivanja in prometa s premogom.

Pedagog Mussolini je danes že mnenja, da je fašizem dovolj utrdil nacijonalizem in državnost v Italiji. Zaraditega hoče, kakor smo poročali, odpraviti vojaški značaj fašizma. Ustanoviti hoče novo organizacijo, ki naj pospešuje etiko med narodom. To preosnovo bo izvršil polagoma. Imenoval bo za to vzgojno delo generalnega tajnika fašistov Turatija ministrom. Mussolini se pa moti, če misli, da bo vedno obvladal teren z raznimi velikimi gestami. Temelj vsega javnega političnega in gospodarskega življenja so vendar le socijalne razmere. Slabe socijalne razmere rode nezadovoljnost, povsem naravno in opravičeno. Tako bo tudi v Italiji, ker lačen in brezpraven državljan ne more biti zadovoljen le z etičnimi načeli in človečanstvom, ker ve, da so mogoče tudi drugačne razmere. Etika je obenem socijalno vprašanje.

Mohamedanci oznanjajo sveto vojno proti palestinskim židom. Obsežno razburjenje med Arabci oziroma mohamedanci se bo pomirilo le težko.

Prelat dr. Seipel postaja glasen. V Frankfurtu je povedal, da se strinja s »Heimwehrom« in da ga bo tudi podprl, če bo odločeval z orožjem. Bivši kancler se tudi strinja z izpremembo ustave ter zahteva obenem, da se naj avstrijski parlament razpusti in uvedejo nove volitve. Med temi grožnjami in političnimi reklamami, pa se bo kancler dr. Streeruwitz posvetoval s strankami glede rešitve kritičnega političnega položaja. Nam se zdi huronsko kričanje avstrijskega klerikalizma bolj podobno maskiranemu strahu, kakor pa resnemu politiku. Morda bi bilo celo dobro, da pride v Avstriji do volitev, da bodo videli klerikalci sami in tisti, ki jim verujejo, kako velika je razlika med kričanjem in praktičnim delom.

Macdonaldov govor v Ženevi je napravil v Nemčiji in Franciji najboljši utisk, kar je povsem naravno, ker se države zavedajo, kako ogromna bogastva požre miiltarizem in je ves kapital navadno popolnoma mrtvo investiran.

Mirovno razpoloženje v Ženevi. Iz Ženeve poročajo od 4. t. m.: Velikanski učinek Macdonaldovega govora je izzvenel v seji Zveze narodov. Skoraj vsi govorniki so ponavljali Macdonaldove zahteve v imenu svojih držav ter so izražali željo, naj bi si Zveza narodov ustvarila tisto avtoriteto, ki je v interesu miru narodom potrebna.

Dunajski župan Karl Seitz — šestdesetletnik. Naš stari prijatelj Seitz obhaja te dni svoj šestdesetletni rojstni dan. Tem povodom so skoraj vsi dunajski listi prinesli sliko svojega priljubljenega župana ter mu posvetili krajše ali daljše članke.

Rykov obeta novo svetovno vojno. Pred mladimi ruskimi oficirji je Rykov rekel, da se Rusija trudi, da doseže v rusko-kitajskem sporu sporazum, da pa vendar pride do vojne, ker ima tam Rusija velike interese.

Štajerski velenemci so imeli v nedeljo zborovanje zaupnikov v Gradcu, na katerem so zahtevali reformo avstrijske ustave. Velenemci zahtevajo razentega, kakor kmetiška zveza, še reformo tiskovnega zakona in jamstvo poslancev za škodo, ki je nastala po strankarski korupciji in nasilno depolitiziranje javnih in samoupravnih socijalnih ustanov. Zborovanje se je vršilo v palači bivšega grofa Attemsa.

Avstrijska socijalno demokratična stranka je imela v nedeljo na Dunaju širšo vodstveno sejo, na kateri je razpravljala o političnem položaju in bodoči taktiki stranke.

Salcburška katoliška kmetiška zveza se je izrekla proti vsakršni meščanski vojni v Avstriji ter da hoče priznavati demokratična načela in čuvati zakon in red v deželi. Dalje je zahtevela konferenca varnostno carino, volitev predsednika republike v ljudskem glasovanju in razširjenje njegovih pravic, svodobo vseh delovnih slovej, boj proti boljševizmu in najenergičneji odpor proti vsakršnim pučevskim poizkusom.

V Palestini divjajo boji dalje. Spor med Židi in Arabci (muslimani) se še ni polegel in tudi angleški višji komisar, ki je sicer odredil obsedno stanje, naravnost sramotnih pobojev, ki so povsem podobni divjaštvu, še ni ustavil. Prvotni poboji v Jeruzalemu so se razširili tudi po deželi, tako da je vsa Palestina v nevarnosti. Židi po vsem svetu prirejajo proti dogodkom v Palestini protestna zborovanja.

»Zeppelin« je priletel nazaj v Friedrichshafen, odkoder je startal pred dvema tednoma, potem ko je v tem času napravil pot okoli zemlje. Po vsem svetu so ga navdušeno po-

---

Bratko Kreft:

Človek mrtvaških lobanj.

Kronika raztrganih duš. 137

»Za božjo voljo, Sonja, kaj se je zgodilo? Na najlepšem kraju svoje poti sva, najino življenje je obogatelo za bogato lepe trenotke, Ti pa si vsa mračna in mrzla . . .«

Izpraševal je, hotel je zvedeti vse, kar jo teži in kar ji senči oči in lica, toda dolgo ni hotela povedati ničesar, branila se je, zanikovala in njena trdovratnost je mučila Leona, ki je v teh trenotkih pozabil na vse. Na svojo bodočnost, na maturo, na mater, očeta, na nikogar drugega ni mislil, kot samo na Sonjo, na svoje vse, na svoje najlepše in premnogokrat na svoje najbolj trpeče, težko . . .

In Sonja se mu je izpovedala. Za vso svojo ljubezen, ki se tako boji zanj, za edinega človeka, ki se je vtihotapil v njeno srce in ki ga ljubi, ga mora ljubiti, če tudi jo je prevelikokrat strah te ljubezni, strah vseh teh lepih trenotkov, ki plavajo skozi njeno življenje kot zrakoplovi v brezzračnih prostorih. Za hip so in za hip jih ni več. Samo za trenotek ni življenja, tistega oklepajočega, k tlom pritiskajočega, samo za hip je brezzračje in ona pada, v vsem uživanju pada skozi brezčasje svojega življenja. V tem brezčasju bi rada umrla, na dnu jezera bi se najraje potopila in zvon velikih želja bi jo spremljal do zadnjih valov. Leo bo šel po svetu, daleč bo šel, mlad je še in v daljnem svetu bo pozabil nanjo, ki bo plesnila v mrtvem domu v Drakovcih. Daleč bo in čas bo spredel pajvečino, tenko, a gosto, da ne bo našel več Leo nazaj . . . Vse se bo izgubilo, samo spomin bo ostal in spomin na vse to bo v zidovih stare šole hujši kot smrt . . . Leo bo ljubil ženske, svet bo uničil njegovo čisto vero, uničil to, kar si je v dveh letih zgradil in tako bo padla tudi Sonja v njem. Bela ljubezen mladega asketa bo shirala. Svet ni takšen kot bi ga rad videl Leo, močnejši je kot posameznik in človek ima tudi telo . . .

Tako je govorila Sonja in trgala sebe in Leona. Neizprosne, neprizanesljive so bile besede, ki so se ji porodile sredi največje sreče in lepote, ki jo je dosedaj občutila. In prav lepota je bila, ki jo je trpinčila, zakaj občutila je, kako bežni so vsi ti trenotki. Jutri je, pojutrišnjem bo vse drugače, bo samo še spomin, okrog nje pa bo tisto vsakdanje pusto življenje. Štiri blede stene, nepopravljena soba, pijani učitelj, brezbožni kaplan in neprijazni ljudje. In ona bo, z vsem svojim bitjem, s telesom in dušo, ki tirjata vedno več. Njeno telo kliče, kliče, kliče in so trenotki, ko se združi z dušo, ko je vse eno in takrat bi se predala za en sam trenotek radosti, za en sam trenotek uživanja . . . Pa ni nikogar, tudi Leona ni takrat in nikoli, samo pijani učitelj straši po slabo talnih hodnikih, kriči, joče in tolče po njenih dverih . . . Vse to je bila izpoved raztrgane duše, ki ni mogla najti v sebi blagoglasja, ki je z največjo lepoto, največjo harmonijo občutila težak disakord.

Leo pa ni hotel ničesar slišati o tem. Zakaj bi si človek grenil z grenko mislijo bežne, kratke trenotke lepote in blagoglasja? Kot upoju se jim je udajal, nič ni hotel misliti, samo izživeti v pijanem opoju vse te kupe hipcev do dna. Če tudi je čutil v sebi, kako se zadnje čase vse maje v njem, kako se ruši njegova notranjost, kako kot povodenj gre življenje skozenj in vse gineva, izginja, ni hotel tega spravljati v besede. Neka bojazen ga je bila pred resnico njegove notranjosti, katero so preganjale nove misli, novi dvomi, da se mu je v cerkvici ustavil očenaš. Toda vstran misli, vse vstran, predaj se čustvom, opij se jih in pozabi na vse, kar ti tare duha. »Naj bo kakor hoče, Sonja, naj se zgodi karkoli z menoj ali s teboj, ne misliva sedaj na to, zdaj vsa tukaj in tukaj je lepo . . . Zvon je zvonil, solnce je goreče zahajalo za visokimi planinami in usta so se znašlo v goreč poljub. Trenotki so premagali misli in zvečer je bila Sonja vsa židane volje. V jedilnici so se spogledovali zanjo in prešerna je odgovorjala pogledom. Ko je nekdo zaigral na klavir, bi bila najraje poskočila in zaigrala divjo pesem, da bi jo slišali vsi. Tudi Leo. Toda njene gosli so zaprašene ležale v mrtvem domu in Sonja je ostala pri mizi. četudi jo je Leo prosil, da naj gre in zaigra na gosli, ki jih je ponujala hotelirka. Vendar se je bila Sonja že znašla . . . Hitro sta se poslovila in dolgo v noč sta se predajala vročim poljubom, da so jima bile še drugo jutro ustnice vse ožgane od strasti, ki je tajno tlela v njunih telesih, a se ni mogla znajti. Preveč je bilo v Leonu še evangelijev, preveč (če tudi skoraj nič več) pobožne, asketične vere, ki je tirjala odpovedi. Sonja se je že dolgo časa mučila zaradi tega, Leo se je znova začel zadnje dni. Tistega capina je bil spet srečal in brivnica je stopila predenj v enem samem vpraašnju: ali je bog ali ni boga . . . ali zamore živeti taka ljubezen, bela ljubezen, kot je ves čas mislil on? Ali ni vse to sanja ubežne duše, ki bi rada zbežala sama pred seboj, pa ne more?

zdravljali. To je bil zopet triumf nemškega duha in nemške delavnosti. Poveljnik te zračne ladje, dr. Eckener, je ostal za nekaj časa v Ameriki, da se pogaja z neko skupino kapitalistov, ki nameravajo vpostaviti redni zračni promet preko Atlantika in preko Pacifika. V to svrho zgradijo Amerikanci začasno dve veliki zračni ladji Zeppelinovega tipa, in postavijo v bližini New Yorka ogromen aerodrom iz betona in jekla, ki bo dolg 250 m, širok 100 m in visok 63 metrov. Nadaljne zračne ladje bo gradila Nemčija, ki bo oskrbovala zračni promet z Ameriko.

V Palestini so spopadi med Arabci in Židi začasno ponehali, ker se angleške oblasti resno trudijo, da vzdržijo red. Grožnje prekojordanskih arabskih plemen, da bodo vpadla v Palestino, se zaenkrat niso uresničile, ker je transjordanski sultan pod pritiskom Anglije strogo prepovedal svojim ljudem prekoračiti Jordan. V zadnjih nemirih je bilo več židovskih naselbin popolnoma porušenih in mnogo stotin Židov pobitih in ranjenih. Židje v vseh večjih svetovnih mestih sklicujejo protestne shode in demonstracije, tako v Bukarešti, Varšavi, Parizu, Londonu in New Yorku, ter zbirajo sredstva za obrambo svojih bratov v Palestini, za katero se je javilo že tudi par tisoč prostovoljcev.

Sloveči ameriški iznajditelj Edison je nevarno obolel za hripo, ki mu utegne pustiti težke posledice ali povzročiti celo smrt.

Povodom jubileja, ki ga te dni proslavlja neka nacijonalistična strokovna organizacija, sem se spomnil na epizodo, ki se je odigrala na shodu v gostilni »International« v ulici Giovanni Boccaccio v Trstu l. 1909. Na shodu je govoril tajnik Kopač. Pri neki stranski mizi pa je sedel med drugimi gospod, ki je bil do tedaj sam član ter funkcijonar organizacije, ki je shod sklicala. Ta gospod pa je venomer med govorom Kopača govoril ter glasno mrmral in na ta način motil shod. Sodrugi so ga mirili ter prosili, naj bo miren in naj ne moti shoda, toda to ni nič pomagalo. Po polurnem brezuspešnem opominjanju sta dva kurjača prijela nemirneža lepo pod roko ter ga postavila na — hlad. — To je bila epizoda, ki je za organizacijo, ki sedaj jubilira, res zgodovinskega pomena, kajti, to je bil začetek te organizacije, ki se je porodila v vinjenosti in to 13 let prepozno. Zato pa ima vedno smolo in ničesar ne more doseči za svoje člane, dasi se hvali, da je silna in močna, ker ima nesrečno številko. B.

Državna stanovanjska akcija na Čehoslovaškem. Da bi se ublažila velika stanovanjska beda, je sklenila uprava mesta Prage, zgraditi tekom prihodnjih petih let 10.000 majhnih stanovanj. To bodo večinoma trinadstropne hiše, ki bodo tako zgrajene, da bo najemnina čim manjša. Stale bodo 500—600 milijonov Kč ali do 1 milijarde dinarjev. Denar se bo izposodil pri raznih zavarovalnih zavodih in pri bankah. Obrestovanje pa bo prevzela država in se bo v državni proračun postavilo potrebne vsote. Posnemanja vredno!

Kolera v Indiji. Po zadnjih velikih poplavah v Indiji se je pojavila med prebivalstvom kolera, ki zahteva svak dan 150 žrtev. Zdravstvene odredbe pa jako malo zaležejo, ker se med begunci ne morejo izvesti.

Zaposlitev naše emigracije v kontinentalnih državah.

Vprašanje po izseljevanju našega brezposelnega delavstva v kontinentalne države je danes eno izmed najaktuelnejših problemov, katerih svrha je najti najugodnejši izhod ter tako osigurati našemu brezposelnemu delavstvu zdrave razmere na polju zaposlitve v tujini ter mu na ta način nuditi sigurno eksistenco. Do danes se je organizacija za izseljevanje prijavljenega delavstva vršila na več načinov, kakor n. pr. potem raznih ustanov in privatnikov (agentov), rezultati o uspešni zaposlitvi so seveda različni in dejstva nam govore, da nekateri od tih izseljencev žive v dokaj dobrih socijalnih razmerah, dočim je drugih položaj mizeren. Da pa bi se enkrat tudi v tem cilju prišlo do pravega rezultata ter dosegli eksistenčni pogoji, po katerih bi se šele naše brezposelno delavstvo pošiljalo v tujine na delo, je Javna borza dela v Ljubljani omislila stopiti v direktne zveze z našimi izseljeniškimi komisarijati v tujini, kakor tudi s strokovnimi organizacijami, raznimi društvi, kateri naj bi v ta namen izbrali dva zaupnika od strani delavstva povsod v onih industrijskih krajih, kjer so že naši delavci zaposleni, a kjer se pač pokaže potreba delavstva v doseljenje, da dobro pouče tamošnje razmere, v katerih že živi naše delavstvo in v ta namen podajo svoje objektivne mišljenje, dali tamošnje razmere govore za, ali proti zaposljenju še nadaljnega delavstva. Radi vsestranskega prepričanja bi Borza dela poslala na lice mesta še svojega zastopnika, kateri bi v slučaju možnosti ugodno zaposlitve stopil radi sklepanja kolektivnih delavskih pogodb z delodajalci v ožji stik. Samo na ta način in v tem smislu bo v bodoče Borza dela prevzela izseljeniško akcijo v svoje roke.

Cilj izvedbe v tem smislu je jako dober in prekopotreben ukrep, po katerem bo našemu brezposelnemu delavstvu, prijavljenemu za izseljevanje, res prilika priti do primernega eksistenčnega zasluška; s tem bo seveda v zadoščenje tudi nam, da del tega že itak nesrečnega proletarijata, kateremu se doma ne nudi košček potrebnega kruha in mora s trebuhom za kruhom v tujino, nudimo vsaj tam primerno zatočišče.

Tokan Jaroslav.

Kultura.

Aktualni literarni problemi.

Pod tem naslovom je prinesla »Die literarische Welt« več člankov, ki se bavijo s stanjem književnosti v raznih državah, zlasti tudi v Rusiji. »Jutro« je pograbilo iz člankov, ki se bavijo z rusko književnostjo vse ono, kar je baje negativnega, to je, kar skuša sovjetska oblast zadušiti, in servira to z velikim zadovoljstvom svojim čitateljem. Čeprav smo daleč od tega, da bi mogli soglašati z metodami sovjetov ali da bi odobravali politiko Kominterne, je treba resnici na ljubo napisati to, kar je naše meščansko časopisje zamolčalo, kar pa je za objektivno presojo položaja potrebno. Tu je predvsem govora o sovjetski cenzuri: V tem oziru sovjetska oblast šepa za ostalimi državami; ona zatira buržujsko ideologijo in desničarski tisk ravno tako, kakor se v nekaterih drugih državah zatira socijalno literaturo v levičarskem tisku. Pojem cenzure se tu prav nič ne izpremeni. Vendar je tu treba ugotoviti bistveno razliko med prepovedjo gotove literature v Rusiji in v drugih državah. Dočim je v večini meščanskih držav cenzura utemeljena s posebnimi zakoni in se inkriminirana dela objavljajo v uradnih glasilih, ter vsak, ki inkriminirano delo poseduje ali čita, zapade občutni kazni, se vrši to v Rusiji neoficijelno, samo po inicijativi gotovih prosvetnih krogov. Prestopki v tem oziru se ne zasledujejo z zakonom in nimajo za posledico v naprej določenih kazni. Indeks, ki ga navaja »Jutro«, je le neoficijelna okrožnica Krupske, ki služi kot navodilo javnim prosvetnim korporacijam in knjižnicam, medtem ko za privatnike ni obvezna.

Če bi bil pa kulturni poročevalec »Jutra« objektiven, bi moral pokazati tudi drugo plat medalje, ki se nahaja v isti številki »Die literarische Welt« in ki kaže, da ima v prosvetnem oziru današnja Rusija vendar zabeležiti velik napredek. Zato si dovoljujemo tozadevni članek tukaj navesti:

Čitajoča nova Rusija.

Potujoče knjižnice, velike biblioteke in čitalnice, posebni zavodi za ugotavljanje duševnosti čitalcev, knjižne ankete, ki se bavijo z okusom, željami in interesi čitateljev, obstoje v vseh večjih krajih. Dela se z vsemi sredstvi čitalske kritike, povpraševanja itd., da se prouči značaj ruskega čitatelja in se spoznajo njegove določne konture.

»Začel sem čitati roman »Jery« od Jack Londona, ki pa se mi ni dopadel. Hotel sem ga na vsak način do konca prečitati, pa nisem prišel do tega.« — To je ena izmed tipičnih kritik, ki jo je izrazil v tem slučaju 19leten kmet, ki je dokončal šolo. V moskovski centrali potujočih knjižnic se lahko dobi na tisoče takih kritik.

Najboli prija kmetom Gorki. »Imenitna knjiga od Gorkega je: »Med ljudmi«. Čudovito lepo je pisana, posebno za nas kmete. Najbrž je pisatelj sam eden od naših.« Tako poroča 23leten kmet iz okrožja Klin. — »Kako čudovit pisatelj! Čisto se približa življenju siromakov, tako toplo ga zna opisovati. Dajte nam še več Gorkija! Pošljite kolikor mogoče njegovih knjig« — tako prosi nek kovač iz okrožja Podolsk.

Novi proletarski pisatelji so povprečnemu kmetu manj razumljivi. Celo »Barsuki« od Leonova, knjiga, ki je kmetskemu življenju zelo blizu, je bila takole ocenjena: »‚Barsuk' se mi ne dopade. Jezik je težak, snov malo razumljiva, vsebina zmedena.« Nasproti temu je pa Zoščenko vsestransko hvaljen: »Spet si mi dal prav dobro knjigo, vsi smo se od srca smejali. Daj nam še kaj takega.«

(Konec prihodnjič.)

»Svoboda«. Izšla je 9. številka glasila naše kulturne organizacije z zelo pestro vsebino. Številka je posrečena v glavnem svobodomiselni ideji. Uvodni članek »Kako si je človek ustvaril boga« je prevod Edvarda Simmala; menimo, da bi uredništvo lahko priobčilo prevod kakega novejšega dela o tem vprašanju. Izmed ostalih popularnoznanstvenih člankov naj omenimo prevod dr. Forela »Človek in mravlja«. O Jacku Londonu, pisatelju, ki je med proletarijatom najbolj razširjen, razpravlja Ernst Untermann, dočim je čitateljem »Delavske Politike« znani Heinz Luedecke poslal originalni članek o »Novi nemški liriki«. Izmed leposlovnih del naj opozorimo na Cerkvenikovo satiro »Nekulturno ljudstvo«. Številka vsebuje še Čulkovskega pesem »Dravska dolina«. Zelo pester je to pot organizacijski del, ki vsebuje skoro pol številke. Številko krasi 8 slik, 6 izmed teh iz delavskega kulturnega gibanja, dve sliki pa nam prikazujeta moderno oboroževanje in amerikansko nacijonalistično organizacijo; pri tem naj pripomnimo, da smo videli doslej v »Svobodi« že dovolj slik o militarizmu in da »izprememba razveseljuje«.

Talpa.

Vestnik „Svobode".

Maribor.

Sprememba v Pevskem zboru »Svobode«. Dosedanji pevovodja g. prof. Comelli je vsled nastalih ovir odložil mesto pevovodje. Vodstvo zbora je s 1. septembrom prevzel g. Nerat. Vaje se odslej vršijo vsak pondeljek od 8. do 10. ure zvečer v »Ljudskem domu«. Tega dne se do nadaljnega sprejemajo tudi novi člani, zlasti ženski glasovi. Vabimo vse sodruge in sodružice, ki imajo veselje za petje, da pristopijo v naš zbor. Obenem jih obveščamo, da se udeleži zbor prihodnje leto proslave 25 letnice pevskega društva »Enakost« v Zagrebu, leta 1931 pa delavske olimpijade na Dunaju. Živela delavska pesem!

Maribor.

Pomanjkanje vode. Lepo vreme imamo, o suši pa ni govora, pač pa o pomanjkanju vode v Mariboru. Mestni magistrat javno pozivlje prebivalstvo, da naj štedi z vodo, češ, da že primanjkuje vode. Nikjer drugje samo pri nas ni vode. Vzrok tedaj ni suša, ki je ni, pač pa neodločnost mariborskega mestnega gospodarstva, ozir. tiste večine, ki se vsako toliko časa medsebojno pohvali, češ, nam in samo nam se imate prebivalci zahvaliti za to in ono. Merodajni krogi sicer vedo, da naš vodovod ne zadostuje ne glede na sušo in postojajo tudi že načrti ter proračun za zgradbo novih studencev, toda ti načrti spijo ravno tako spanje pravičnega, kot vsi oni grandijozni projekti, ki se pojavijo samo enkrat na leto, in sicer ob razpravljanju proračuna. Voda je pač najpotrebnejša stvar, posebno še v vročini. Ista je velik zdravstveni faktor. Kako se naj ljudstvo ubrani pred boleznimi, ako nima vode?

Kakšni viri bodo to? Na zadnji seji mariborskega občinskega sveta je župan najavil obč. očetom, da bo moral občinski svet poiskati znaten novi vir dohodkov, ako se noče, da bi prišlo do tega, da bi morda mestna občina s svojimi obveznostni prenehala, ali kar se po slovensko pravi :bankrotirala. S tem vprašanjem smo se sicer že bavili, vendar pa ne bo škodovalo, če se zopet vrnemo k precej kočljivi zadevi. Ako bi delavski zastopniki v občinskem svetu mariborskem hoteli klubovske tovariše g. župana posnemati, tedaj bi morali zanikati trditev g. župana, da ne more mariborska občina s sedanjimi dohodki, ki so za več kot za sto odstotkov višji, ko so bili še za Grčarjevega županovanja. Morali bi klerikalce posnemati ter javno hujskati proti sedanji večini na magistratu, ki ne zna gospodariti; morali bi nastopiti proti vsakim novim virom, ki se jih more najti **samo o obliki novih davkov,** davkov, ki obremene ubogo ljudstvo in zlasti delavstvo. Nekaj demagoških šlagerjev iz pokojne »Straže« ali volilnega »Mariborčana« bi bilo treba samo prepisati, ozir. samo naslov istim zamenjati in agitacija bi bila izborna. Toda mi delavci nočemo Jerovška in tovarišev posnemati, četudi bi bilo to zelo hvaležno delo, zlasti potem, ko so klerikalci zreducirali našo delovno silo v občinskem svetu v lastno korist ter s tem zmanjšali našo odgovornost. Ker torej nismo in nočemo biti demagogi ter hujskati davkoplačevalce proti večini, nad katero se danes lastna demagogija maščuje, moramo samo pritrditi g. županu, ki napoveduje nove vire, da so ti novi viri res potrebni. Mi smo vedeli ravno tako preje kot vemo sedaj, da ima mestna občina velike naloge, katerih ne more vršiti, oka nima zadostnih virov. To so vedeli tudi klerikalci, pa so zanikali potrebo, ker so se tega najbolj bali, da ne bi delavski zastopniki mogli uspehov delati. Bahuna so sicer vrgli iz občinskega sveta, toda Bahunovca pa se menda le ne bodo mogli izogniti. In kaj je hotel Bahun? Hotel je pravočasno preskrbeti mestni občini nove vire, ki so postali sedaj neizogibni. Razlika je samo ta, da bi se bili »novi viri« takrat pred šestimi leti mnogo lažje našli ter otvorili, ko ubogo ljudstvo iz daleka ni bilo tako obremenjeno, kot je sedaj. Sedaj bi pač bilo umestno in edino mogoče, da se novi viri tam iščejo, kjer so in ne tam, kjer jih ni. Z novim davčnim zakonom so se dohodki hišnih posestnikov silno povečali in sicer na račun šibkejših slojev, ki morajo ogromne najemnine plačevati, ne da bi se dohodki slednjih samo za en para povečali. Torej nikaka demagogija bi to ne bila, če bi se kakih 20 procentov od večjega donosa hiš stekalo v občinsko blagajno. Mesto kot tako nima čisto nič od silnih poviškov najemnin, kajti hišni posestniki, ki so dosegli multiplicirano zlato valuto za svoje stare, že davno plačane hiše, ne gradijo s tem denarjem novih hiš kot so pred povišanjem obljubovali, marveč nočejo niti starih hiš popraviti. Treba si je samo v mnogih slučajih okna pogledati, ki kričijo po barvi in tudi po šipah, kaj šele notranjščina. Opozarjamo tedaj g. župana na ta nov »izdaten« vir!

V mariborski porodnišnici je neka porodnica osem dni po porodu umrla na sepsi (okuženju za porodniško vročico). Zahtevamo, da se razmere v mariborski porodnišnici preiščejo.

Detoljub Maribor.

Sobota, 7. 9. **igralna ura** ob 17. uri na travniku za delavnico državne železnice v Koloniji.

Nedelja, 8. 9. **poldnevni izlet v Pegrski gozd.** Odhod ob 2. uri od vogala Frankopanove ceste in Stritarjeve ul.

Sobota, 14. 9. **igralna ura** ob 17. uri na travniku za delavnico drž. železnice v Koloniji.

BUDILKE

Din 50·-

samo najboljše kvalitete z nihalom in stoječe ure od najnižje cene do najboljše izdelave. Mehanizmi za stalne ure v vseh cenah.

Urar

M. Jiger & sin

Maribor

Gosposka ulica štev. 15

Prodaja na obroke

Nedelja, 15. 9. **Poldnevni izlet v Studenški gozd.** Odhod ob 2. uri od Ljudskega doma. Steklenico za vodo naj vzame vsak seboj.

Sreda, 18. 9. seja ob 19. uri.

Prijatelj prirode Maribor.

Nedelja, 8. 9. celodnevni izlet k Sv. Križu, odhod ob pol 5. uri od glavnega trga.

Nedelja, 15. 9. celodnevni izlet na Mariborsko kočo, odhod ob 6. uri od vogala Frankopanove ceste in Stritarjeve ulice.

Nedelja, 22. 9. celodnevni izlet k Sv. Križu via Selnico ob Dravi, odhod ob pol 5. uri od Glavnega trga.

Hrastnik.

V tukajšnji kemični tovarni so imeli delavci lepo urejene svoje pravice, katere je moralo podjetje redno upoštevati, pa so se tako dolgo kavsali med seboj, da je mogla tovarna, ozir. uprava tovarne napraviti red . . . Imajo stanovanje, kurjavo, luč in vrtove. Šlo je še za premog, katerega je uprava sedaj, po pameti delavcev, lepo spremenila v denar. Bilo je predpisanega premoga za oženjene delavce po sto kg, za samce in za vpokojence pa po petdeset. In premog je bil na razpolago, da ga je vsak lahko vzel, kolikor ga je rabil. Pri dobavi premoga pa je bil večkrat prepir: da je premog slab; za tiste, ki so ga dobili prvi, je bil boljši, zadnjim je bil slab, in odtod kritika na kritiko. Hodili so v pisarno in se pritoževali, nekateri so celo zahtevali denar mesto premoga. Da bo konec prepirom, je uprava tovarne sklenila, da se izplača za premog denar. Večina delavstva in sploh uradniki tega niso zahtevali. Sedaj je pa zopet kritika: Naj bi se izplačalo denar za premog le tistim, kateri so ga zahtevali, ne pa da se je morala večina pokoriti manjšini. Pri tem pa mislimo, da niso tega samo delavci krivi; šlo je tudi upravi za dobiček. Prihranili bodo približno 30.000 Din letno. Na to je nastala največja kritika na račun delavcev. Pravico do premoga so imeli čez 60 let, sedaj je pa premog skopnel. To se zgodi samo tam, kjer so delavci taki, da se med seboj sovražijo, namesto da bi bili složni in se skupno borili za še večje pravice. Tako bo vedno, dokler si ne boste podali prijateljsko roke in se združili v eno bojevno strokovno organizacijo; kolikor vas je neorganiziranih, toliko vas je, ki pomagate podjetju trgati pravice. Spomnite se strokovne organizacije; ne pustite, da vam popolnoma propade, da boste mogli svoje pravice braniti pred tistim, kateri čakajo, da vam še tisto vzamejo, kar že imate.

Nekdanji sotrpin.

Delavsko gibanje na Angleškem.

(Kratek zgodovinski pregled.)

Priredil F. A.

(Dalje.)

Ta zanimiv nov boj med strokovnimi organizacijami ni ostal brez posledic. A svoj višek je dosegel v tem, da se je gibanje osamosvojilo od liberalnih vplivov in da je delavstvo v strokovnih organizacijah prvič odreklo pomoč meščanskim radikalnim liberalcem.

Seveda pravega miru v strokovnih organizacijah še ni bilo, zlasti se je deljenje mnenj pojavilo še, ko je zopet pritisnila gospodarska kriza. Posledica tega boja v strokovnih organizacijah, povzročenega kasneje torej tudi s krizo v gospodarstvu, je bila ta, da se je na strokovnem kongresu leta 1899 z veliko večino sklenilo, da ima delavski razred Anglije sodelovati s socijalistično usmerjenimi delavci. Socijalisti naj bodo duša bodočega gibanja delavskega razreda v vseh gospodarsko, odnosno socijalno-političnih bojih. Ta kongres je istočasno sprejel tudi predlog, da se izbere poseben odbor, ki ima določiti, katere kandidate naj odpošlje delavstvo ob volitvah v parlament kot svoje zastopnike.

Toda, še več. Ni ostalo samo pri sklepu, nego se je delo še bolj poživilo in oživotvorilo. Takoj naslednje leto, to je leta 1900, je bil ustanovljen nov komite (Labour Representation Comittee), ki naj ima pripraviti vse, da se delavski razred pripravi tudi na boj v političnem življenju. Obe še samostojno delujoči politični organizaciji, — socijalno-demokratska federacija in socijalistična liga, — sta se temu odboru priključili.

Od tedaj so se temu odboru priključevale organizacije in združenja, ki so le količkaj čutila delavsko in so se emancipirala od meščanskih, zlasti liberalnih vplivov. Razvoj je šel naglih korakov naprej in v kratkem času je predstavljal odbor močno delavsko trdnjavo. Izrečno socijalistične frakcije so sicer izgubljale svoj vpliv v tem odboru, toda sta zato tem močnejša solidarnost in delavska zavest bodrile še druge delavce-sotrpine, ki so ali še bili na strani meščanstva ali pa so ostali indiferentni, da so odbor številčno pojačali s svojimi pristopi. Največji uspeh te propagande je bila priključitev rudarske federacije, ki je bila znana kot glavna zaščitnica liberalnih poslancev v spodnji zbornici.

Labour party, sedanja ogromna delavska stranka.

Leta 1906 se je končno ta razvoj v glavnem zaključil. Tega leta se je namreč izvršila končna grupacija vseh delavskih formacij v delavski stranki (Labour party). Ta stranka se je izjavila kot neodvisna stranka delavcev. S tem momentom pa je nastala v zgodovini angleškega delavskega gibanja nova epoha, doba zmagoslavnega pohoda angleške Labour party.

Labour Representation Comittee si je ob volitvah leta 1900 priboril v spodnji zbornici dva sedeža. Toda z ustanovitvijo stranke, katero je pozdravilo skoraj vse delavstvo, zlasti pa vse razredno zavedno delavstvo, je bil dosežen že tak uspeh, da so volitve leta 1906 prinesle, komaj novo rojeni prvi politični delavski stranki kar 29 poslanskih mandatov v londonski spodnji zbornici.

Liberalizem je v tej dobi igral v angleški politiki najvažnejšo vlogo. Bil je takorekoč na vrhuncu svojega razvoja. Nastajajoča moč delavske stranke je baš tedaj bila nekaki jeziček na tehtnici, kajti liberalizem sam, dasi jako močan, ni sam mogel urediti angleške države po svoje in po svojih željah. Nasloniti se je moral še na druge, sosedne faktorje. In v tem je bilo treba angleškemu liberalizmu gledati tudi delavsko stranko. Položaj delavske stranke se je s tem silno izboljšal in stabiliziral in delavski razred ima tedaj beležiti mnogo napredka v izvojevanju novih delavsko-zaščitnih zakonov. V to dobo pade znani strokovni zakon (Trade Union Act) iz leta 1906, ki je bil sprejet po inicijativi delavske stranke.

Sicer so se tudi pri Labour party pojavile sprva težkoče, toda vodstvo jim je bilo kos. Stranka je izrabila liberalizem, ki ni mogel ukrotiti svojega nasprotnika v konservativcih. Podprla je liberalno stranko, a pri tem zahtevala koncesij, ki bi ji v odprtem boju nikdar ne mogla po takimi pogoji, kot so bili takrat, izbojevati. Nove volitve leta 1910 so prinesle zmago sicer zopet liberalcem, toda delavska stranka je napredovala od 29 sedežev, ki jih je imela doslej v spodnji zbornici, — na 47 mandatov!

Eksportna hiša „LUNA“
Maribor, Aleksandrova cesta 19

Najboljša in najcenejša nakupovalnica vseh potrebščin. Otroške nogavice od Din 5·— naprej, moške nogavice od Din 5·— naprej, ženske nogavice od Din 7·— naprej, ženske nogavice s svilenim robom od Din 12·— naprej, prima flor nogavice od Din 17·— naprej. Čipke in kleklani predmeti meter od Din 1·— naprej,

k začetku šolskega leta

šolarski nahrbtniki od Din 18·— naprej, šolarske torbice iz najboljšega povoščenega platna po Din 35·—, šolske mape iz dobrega usnja po Din 65·—, peresniki od Din 3·50 naprej, jopiči za šolarje iz čiste volne od Din 48·— naprej, pletene oblekce lastnega izdelka od Din 100·— naprej.

Telovadni čevlji v vseh velikostih,

kakor tudi sandale, otroški čevlji in vseh vrst sobnih čevljev.

ALBERT ECCARIUS
MARIBOR
SLOMŠKOV TRG ŠTEV. 5

izdeluje ure in gramofone najceneje.

JOSIP OKORN
valjčni mlin
Duplica pri Kamniku

nudi prvovrstno pšenično moko vseh vrst.

Otvoritveno naznanilo

Cenjenemu občinstvu naznanjam, da otvorim v soboto, dne **7. septembra v Mariboru na Glavnem trgu** (v bližini apoteke Sv. Areh) v novodograjeni hiši

trgovino z manufakturo, usnjem, špecerijo in kmetijskimi potrebščinami

V zamenjavo se bode tudi dobilo olje za bučno seme, luščeno in neluščeno, za rips, mak in solnčnice. --- Priporočam se za mnogobrojni obisk

Klanjšek Franjo.

Pridobivajte naročnike za „Delavsko Politiko“!

Naročajte in širite „Del. Politiko“.

Ali že uporabljate
„PROJA“ terpentinovo kremo za čevlje!

Dobiva se jo povsod. Dobiva se jo povsod.

Ali ste že krili?
svoje potrebe v tiskovinah

Dobavljamo vse tiskovine v prvovrstni izpeljavi in po najnižjih cenah za vsa društva, industrijo, trgovine, pisarne itd.

Ljudska tiskarna d. d.
Maribor, Sodna ulica št. 20

STAVBENA, KONZUMNA IN GOSTILNIŠKA ZADRUGA
„DELAVSKI DOM“
V TRBOVLJAH R. Z. Z O. Z.

Sprejema hranilne vloge in jih obrestuje po čistih 8 % od dne vloge do dne dviga. Ima 3 prodajalne, 2 v Trbovljah, 1 v Senovu pri Rajhenburgu. Član te zadruge lahko postane vsak, ki vplača delež in vpisnino, delež znaša 50 D, vpisnina 2·50 D

NAČELSTVO.

Tiska: Ljudska tiskarna d. d. v Mariboru, predstavitelj Josip Ošlak v Mariboru. — Za konzorcij izdaja in urejuje Viktor Eržen v Mariboru.